

УДК 72.012: 364.446(045)

Коваль-Цєпова А.В.,
Національний авіаційний університет, м.Київ

ВИКОРИСТАННЯ КОЛЬОРУ В ДИЗАЙНІ ІНТЕР'ЄРІВ ЗАКЛАДІВ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ

В даній статті розглядаються особливості використання кольору в дизайні інтер'єрів спеціалізованих закладів для дітей, що потребують соціальної реабілітації. Аналізується вплив кольору на психічний розвиток дітей, що там проживають.

Ключові слова: колір, дизайн, інтер'єр, соціальна реабілітація, бездоглядні діти, психічний розвиток дітей.

Постановка проблеми. Зростання кількості дітей, що за різними причинами залишилися без батьківської опіки не є новим для України. Враховуючи гостроту проблеми такого соціального явища, як безпритульність і бездоглядність дітей Указами Президента України, прийнятими протягом 1998-2005 рр., було затверджено заходи, спрямовані на профілактику бездоглядності та правопорушень серед дітей, їх соціальну реабілітацію та адаптацію в суспільстві. Для виконання даних заходів створено мережу закладів та установ соціального захисту неповнолітніх. Фінансова нестабільність та інші соціально-економічні умови, що склалися в країні, стали приводом для додаткових заходів щодо запобігання дитячої бездоглядності та безпритульності.

Так, Постановою Кабінету Міністрів України від 11 травня 2006 р. № 623 „Про затвердження Державної програми подолання дитячої безпритульності і бездоглядності на 2006-2010 роки”, розроблено з метою соціального захисту дітей і підлітків, які залишилися без батьківської опіки та піклування, підвищення рівня профілактики правопорушень, бродяжництва і бездоглядності серед дітей та підлітків та спрямована на забезпечення виконання більш дієвих заходів вирішення актуальних питань дитячої та сімейної політики”. Одним з основних завдань Програми є поліпшення існуючих та вишукування нових форм соціальної підтримки дітей, які опинилися в надзвичайно важких умовах життя та потребують уваги з боку державних органів, прикладом є притулки, що мають бути реорганізовані в соціально-реабілітаційні центри. Важливим напрямом подолання сирітства є створення та поширення форм сімейного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування [1].

Актуальність даної теми визначається необхідністю подальшого удосконалення інтер'єрів закладів соціального захисту дітей, з урахуванням вимог психофізіологічного сприйняття дитиною оточуючого середовища. Важливим виховним фактором є середовище дитини, а інтер'єр зокрема. Тому необхідними є дослідження та впровадження у використання інформативного, доброзичливого, психологічно комфортного та цікавого інтер'єру для дітей вулиці. Дизайн інтер'єру має позитивний вплив на виховання світогляду дитини, педагогічне значення. Всі засоби та прийоми дизайну інтер'єру адаптовані до дітей за віковими показниками, статевою приналежністю та творчими здібностями.

Зв'язок роботи з науковими програмами. Робота виконана у відповідності до держбюджетної кафедральної науково – дослідницької роботи №83/10.03.03 на тему : “Засади формування гармонійного предметно – просторового середовища міських утворень”, у Національному авіаційному університеті на кафедрі комп'ютерних технологій дизайну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагоме науково-практичне значення мають дослідження та проектно-творчі роботи Ахаїмової А.О. [2]; Кадуріна А. О. у дисертаційній роботі виявила архітектурно-художні аспекти формування дитячих дошкільних закладів[3]. Питаннями кольорознавства займалися архітектори Каничева Р.А., Миронова Л.Н., Цойгнер Г., Виноградов Я.П., Абрамов Л.К., Теплов Б.М. та інші. Основи кольорознавства викладені в працях Зайцева А.С., Фрилінга Г., Гете Й.В. Дослідження кольору, як складової архітектури викладено в роботах Єфімова В.А., Кравця В.І. та інших. Проте, теоретичні праці з кольорознавства носять загальнотеоретичний характер.

Мета роботи: визначити особливості використання кольору у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей, та проаналізувати вплив кольору на психічний розвиток дітей, що там проживають.

Основний зміст. Однією з важливих задач при організації інтер'єрних просторів є кольорове оформлення кожного приміщення чи групи приміщень закладів соціального захисту дітей, предметів наповнення інтер'єру та елементів дизайну. Важливим фактором психологічного й фізіологічного комфорту є кольорова гама інтер'єру. Правильно та гармонійно підібрані кольорові сполучення, у дитячих установах впливають на створення сприятливого просторового середовища.

На основі наукових медичних досліджень, встановлено, що одноманітність кольору, обладнання, меблів, текстилю створюють одноманітне середовище, що здатне психологічно пригнічувати дитину. Таким чином, були зроблені певні висновки та пропозиції щодо багатокольорового вирішення приміщень закладів соціального захисту дітей, що наближено до поліхромії природнього середовища, в якому позитивно розвивається дитина. Зокрема, використання різноманітних відтінків рослин, неба, води, сонячного освітлення. Кольорове вирішення інтер'єру закладу впливає на ефективність реабілітації важких емоційних потрясінь, що пережили безпритульні діти, та здатне якісно його підсилити.

Заклади соціального захисту дітей можливо розділити на дві групи за віковою приналежністю дітей. До першої групи закладів соціального захисту дітей відносяться дитячі будинки дитини (мешканцями є новонароджені та діти до 6 років), до другої групи закладів слід віднести соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка) (від 3 до 18 років), притулки для дітей (від 3 до 18 років), центри соціально-психологічної реабілітації дітей (від 3 до 18 років), дитячі будинки сімейного типу та інші.

З дитинства людина активно сприймає світ світла та кольору. Дітям молодшого віку, як правило, не подобаються бліді відтінки кольорів, адже для дитини дуже важливим є момент нового враження, емоції. Виявлено, що в дітей які не мають психічних відхилень, саме колір, а не форма частіше всього асоціюється з емоційними характеристиками об'єктів. Для старшої вікової групи потрібно використовувати більш складні кольори, такі як фіолетовий синьо-зелений, пурпуровий, відтінки природних кольорів. Важливим є використання виключно світлих відтінків даних кольорів. Яскравими за кольором можуть бути лише акценти. Для урівноваженої кольорової гами необхідна обмежена кількість кольорів та їх тонів. Якщо застосовується більш 5-6 відкритих кольорів, що чітко виділяються і розпізнаються, то викликається реакція дезорієнтації і психологічної пригніченості.

Вчені та практики (Бехтерев В., Глушанок Т., С.Мартинов С., Рабкін Є., Сухарев В.) довели, що світлові та колірні хвилі надходять у різні відділи центральної нервової системи, а енергія цих хвиль живить серце, легені, печінку, шлунок та інші органи, пришвидшує або гальмує нервові процеси, змінює психічний та фізіологічний стани людини, формує її здоров'я.

Колір є вагомим емоційним фактором формування простору. За допомогою кольору можливо вирішувати різні композиційні завдання: об'єднати елементи в одне ціле, виділити головний елемент, урівноважити структуру або ж зруйнувати її, розподілити простір на функціональні зони, виділити напрямок руху, виявити ритм структури, ілюзорно змінити один з

геометричних параметрів простору (довжина, висота) і т.ін. [4]. Для кольорової гармонії в інтер'єрі мають значення геометричний вид поверхонь, їх величина, просторова орієнтація. За допомогою кольору можливо підкреслювати значення площини (контрастні співвідношення між підлогою, стінами та стелею), також можливо зруйнувати їх (відсутність різниці між суміжними площинами, або ж їх нюансна різниця). Простір і форми об'єктів середовища життєдіяльності сприймаються людиною через освітлення, а також завдяки різниці у кольорі. Поняття “світло” і “колір” нероздільні як у фізиці, так і в психофізіології. [2].

Колір, як один з важливих складових середовища перебування дитини, у дизайні інтер'єру використовується відповідно до конкретних умов з урахуванням психофізіології, психології та естетики. У своїй дисертаційній роботі Ахаїмова А.О. пропонує розділити колір на три групи з урахуванням функцій та задач, що він виконує: колір, як фактор психофізіологічного комфорту; колір, як фактор емоційно-естетичного впливу; колір, як складова системи засобів візуальної інформації.

Для робочого середовища інтер'єру в класифікації факторів і завдань можна виділити наступні підгрупи. Участь кольору у створенні психофізіологічного комфорту підрозділяються на дві підгрупи: створення комфортних умов для певної зорової роботи (оптимальне освітлення, використання фізіологічно оптимальних кольорів) та створення комфортних умов для функціонування організму (у т.ч. компенсація за допомогою кольору несприятливих впливів трудового процесу, кліматичних і мікрокліматичних умов).

Використання кольору, як фактора психофізіологічного впливу ґрунтується, зокрема, на колірних асоціаціях і перевагах. Однак варто враховувати, що вищенаведені дані орієнтовні й можуть змінюватися зі зміною чистоти кольору, сполучення кольорів, умов освітлення та інших параметрів конкретної проектною ситуації. Основні характеристики кольору вибираються також з урахуванням таких психофізіологічних особливостей людей, для яких призначається середовище або об'єкт, як вік, стать, професія, національність та ін.

Завдання другої групи (естетичні аспекти кольору), невіддільно пов'язані з проблемою першої групи, підрозділяються на самостійний естетичний вплив кольору та кольорової гармонії на людину, а також використання кольору, як засобу композиції (об'єднання кольоровим рішенням об'ємно-просторової композиції, інтер'єру в цілому та ін.).

Завданням третьої групи (колір у системи засобів візуальної інформації) є привертання та акцентування уваги мешканців закладів соціального захисту дітей. Тут слід використовувати контрастні сполучення кольорів. Оптимальне розпізнавання кольорів: жовтий на чорному, білий на синьому, чорний на

оранжевому, чорний на білому [5]. Цей прийом застосовують для ідентифікації ключових елементів простору: важлива інформація, зміна функціональної зони, заборона проходу (службові приміщення, карантинна група). При створенні інтер'єру для неповнолітніх слід дотримуватися традиційної орієнтації основних поверхонь – світла повітряна стеля та темна стала підлога. Не слід експериментувати з інтенсивними кольоровими сполученнями та розробляючи дизайн інтер'єрів для даної категорії дітей.

Величина кольорової поверхні має безпосередній вплив на емоційну насиченість інтер'єру. Найбільші кольорової поверхні (стіни, підлога та стеля) повинні бути мало- та середньонасиченими, відступаючими, дрібно-фактурними, особливо в приміщеннях тривалого перебування дітей. В протилежному випадку вони стомлюють зір, створюють пригнічену атмосферу. Меблі та обладнання, вікна, двері, текстиль, перегородки та ширми за величиною кольорової поверхні виступають як допоміжні. Ці елементи можуть бути виступаючими, фактурними, середньонасиченими. Найбільш насичений колір в інтер'єрі доцільний для найменших за величиною поверхонь – акцентів. Вони фіксують необхідну увагу, підкреслюють значущість просторового елементу та загальний ритм простору [6].

В більшості країнах відношення до кольору носить індивідуальний характер. Так, в Японії дуже серйозно ставляться до кольорової гармонії, вважається, що гармонія в кольорі спонукає гармонію в душі, а потім – гармонію в житті. Залежно від того, в який колір пофарбовані стіни в помешканні, діти можуть почуватися по-різному. За даними спеціальних медичних та психологічних досліджень, функціональний стан нервової системи дітей покращується, якщо стіни в помешканні фарбувати у пастельні блакитні, зелені, охристі, теракотові, жовтогарячі кольори. Потрібно вибірково використовувати червоний колір, так як він має дуже сильний емоційний вплив на нервову систему, а більшість дітей, що потрапляють до закладів соціального захисту дітей – гіперактивні. Психологи рекомендують використовувати в приміщеннях, де перебувають діти, кольорові відтінки від жовтувато-зеленого до жовтогарячого. Водночас синій та зелений кольори також придатні для дитячих кімнат, зокрема з південного боку: вони дають відчуття прохолоди.

У деяких країнах, зокрема в Англії та Японії, розроблено рекомендації щодо застосування квітучих рослин у режимі праці та відпочинку. Яскраво-червоні квіти активізують рухову діяльність, тож доцільно звертати на них увагу дітей перед гімнасткою. Рожеві квіти усувають меланхолію; жовтогарячі мають іонізуючу дію, поліпшують травлення. Так як в переважній більшості спеціалізовані заклади не зможуть використовувати живі квіти безпосередньо, можливе використання образу квітів у декоративних розписах, орнаментах,

деталях меблів. Кімнатна зелень викликає у дітей позитивні емоції в усі пори року, а особливо – взимку. Зелена барва найбільш звична для очей і фізіологічно оптимальна. Отже, цілком слушно активно використовувати зелені куточки для дітей у період відпочинку.

Висновки.

Встановлено, що мережа закладів та установ соціального захисту неповнолітніх постійно змінюється та розширюється, тому важливим визначається удосконалення інтер'єрів даних закладів, та кольорової гами інтер'єрів безпосередньо, так як важливим фактором психологічного й фізіологічного комфорту є саме колір.

Виявлено, що доцільно використовувати вікові відмінності дітей у сприйнятті кольору оточуючого середовища з урахуванням класифікації закладів соціального захисту дітей за віковою приналежністю

Встановлено, що можливо розділити колір на три групи з урахуванням функцій та задач, що він виконує : колір, як фактор психофізіологічного комфорту; колір, як фактор емоційно-естетичного впливу; колір, як складова системи засобів візуальної інформації.

З'ясовано, що застосування кольору квітучих рослин у режимі праці та відпочинку дітей активізують рухову діяльність, усувають меланхолію; мають іонізуючу дію, поліпшують травлення. Для альтернативи живим квітам пропонується використання образу та природнього кольору квітів у декоративних розписах, орнаментах, деталях меблів. Так як зелений колір фізіологічно оптимальний, рекомендовано використовувати кімнатні рослини для зон відпочинку дітей.

Література

1. Комплексна допомога бездоглядним та безпритульним дітям :метод. посіб. / [О. В. Безпалько, Л.П. Гурковська,Т.В.Журавель та ін.] – К.: Видавничий дім “Калита”, 2010. – 376 с. –(Науково-методичне видання).
2. Ахаїмова А.О. Принципи архітектурно-планувальних рішень соціально-реабілітаційних центрів (для безпритульних дітей та підлітків) : дис. ... канд. арх.: 18.00.02 / Ахаїмова Анастасія Олександрівна. – К., 2005. – 246 с.
3. Кадуріна А.О. Архітектурно-художні аспекти формування дитячих дошкільних закладів (на прикладі Одеси) : дис. ... канд. арх.: 18.00.01 / Кадуріна Антонина Олегівна. – К., 2005. – 234 с.
4. Миронова Л.Н. Цветоведение / Л. Н. Миронова. – М.: Высшая школа, 1984. – 286 с. – (Учебное пособие для специалистов).

5. Цойгнер Г. Учение о цвете / Г. Цойгнер. – М.: Стройиздат, 1971. – 192 с. – (Популярный очерк).

6. Степанов Н.Н. Цвет в интерьере / Н. Н. Степанов. – К.: Высшая школа. Головное из-во, 1985. – 184 с. . – (Монография).

Аннотация

В данной статье рассматриваются особенности использования цвета в дизайне интерьеров специализированных учреждений для детей, которые нуждаются в социальной реабилитации. Анализируется влияние цвета на психическое развитие детей, которые там проживают.

Ключевые слова: цвет, дизайн, интерьер, социальная реабилитация, безнадзорные дети, психическое развитие детей.

Annotation

In given article are considered particularities of the application of use of color in interiors design of specialized institutions for children who require social rehabilitation. It is analyzed influence color on the child's mental health, which live there.

Keywords: color, design, interior, social rehabilitation, neglected children, psychical development of children.